

Erindringernes verden

Kan man som menneske have forkerte eller fejlagtige erindringer, og kan man i det hele taget stole på sine egne erindringer? Det er menneskeligt at tage fejl eller at huske forkert. Man kan glemme aftaler, fødselsdage og ikke mindst nøgler, men det at erindre handler ikke nødvendigvis om at huske. På trods af dette hænger erindringen og erindringsevnen sammen med hukommelsen, og den omtales somme tider som den selvbiografiske hukommelse. I forhold til de ting man har fået fortalt og de ting man ved med sikkerhed, er erindringer ofte mere abstrakte og flygtige. I uddraget "De første år" fra Dan Turélls roman "Onkel Danny fortæller videre", som blev udgivet i 1978, beskriver han sine "første egne erindringer". Denne formulering fremstår på sin vis selvmodsigende og paradoksal, idet erindringer ofte defineres som en genkaldelse af selvoplevede begivenheder. Samtidig synes jeg, at det er en interessant formulering, fordi jeg sommetider stiller mig selv spørgsmålet, *kan jeg huske det, fordi jeg har fået det fortalt, eller fordi jeg reelt set erindrer det?* Dan Turéll giver udtryk for, at hans tidligste erindringer forekommer ham nærmest uvirkelige og usammenhængende. Han opdeler på denne måde sit liv i tiden før og tiden efter egne erindringer.

Mine første egne erindringer er fra dengang jeg flyttede til Struer med mine forældre. Inden Struer-tiden havde jeg boet fire forskellige steder, Aarhus, Langeland, Fyn og Aarhus igen. Jeg mindes særligt to ting fra den første tid i Struer, skoldkopper og brombær. Skoldkopperne indtraf midt i flytningen, og uanset hvor kløende og irriterende de var, skylder jeg dem æren for mindet om denne tid. Vi boede dengang på Tårngade, som ikke lå langt fra Bangsbo Børnehave, hvor utallige magiske verdener opstod i samspil med den barnlige fantasi. Når jeg skulle til eller fra børnehaven foregik det ved hjælp af mit stadig fortrukne transportmiddel, cyklen. Jeg cyklede sammen med min mor, som dengang ikke havde kørekort. Cykelturen foregik langs Sortestien, som førte til Nørgårdvej. Stiens navn har altid undret mig, og da jeg var yngre, var jeg overbevist om, at stien hed sådan på grund af de mørke brombær, der prægede den ved sensommertid. Jeg mindes tydeligt hvordan jeg på utallige cykelture hjem fra børnehaven plukkede brombær, mens de endnu var røde og umodne. Syren fra de hårde bær spredte sig som en stikkende og prikkende fornemmelse på tungen, idet jeg tyggede på dem. Selvom jeg erindrer cykelturene som helstøbte og konkrete minder, tror jeg trods alt, at disse skal ses som en samling af brudstykker.

Brudstykkerne er alle de forskellige sanseindtryk og følelser, der tilsammen udfylder mindernes huller. Erindringer kan med andre ord opfattes som puslespil, der samles, for derefter at genoplive de følelser, der skabte dem. Lige netop grundet de følelser en erindring kan vække hos et individ, er jeg overbevist om, at erindringsevnen til hver en tid vil overgå hukommelsen, når det kommer til umiddelbarhed og impulsivitet. En erindring kan eksempelvis blomstre frem på grund af en duft, en melodi eller blot en fornemmelse. Disse erindringer kaldes spontane erindringer. Det sker med andre ord nærmest per automatik og med et bestemt sanseindtryk som udløser. På denne måde er erindringer også ofte knyttet til individets evne til at associere.

Allerede i det øjeblik man registrerer en erindrings opblomstring, vil dens udtryk ændre sig. Jeg tror ikke nødvendigvis, at dette skyldes et bevidst ønske om at 'forandre' fortiden, men derimod det faktum, at en erindring på mange måder afspejler individets aktuelle livssituation. Erindringer er alt andet end evigt statiske og uforanderlige minder. I det moment en erindring betragtes og fortolkes, påvirkes den uundgåeligt af ydre forhold. Man kan i forlængelse af dette sammenholde erindringsprocessen med kvantemekanikkens observatør-effekt, der handler om hvordan partikler ændrer adfærd, idet de observeres. En erindring vil altid observeres fra en tidsmæssig afstand, og af denne grund vil man fortolke og forstå den som et klogere og mere oplyst menneske.

Modsat de spontane erindringer findes de viljestyrede erindringer. Disse erindringer er i endnu højere grad påvirket af nuet, idet man som individ aktivt har hentet dem frem fra fortiden. Man kan med andre ord beskrive det som en søgeproces i det indre arkiv. Dette indre arkiv indeholder hos mange mennesker flest erindringer fra ungdommen og det tidlige voksenliv. Jeg er overbevist om, at denne koncentration af erindringer blandt andet skyldes de store forandringer, der sker i denne periode af et menneskes liv. I ungdommen oplever man mange ting for første gang, hvilket sætter aftryk. Derudover er det også i denne livsfase, at en stor del af identitetsdannelsen sker. Jeg mener derfor, at erindringsevnen har stor betydning i forhold til forståelse af egen identitet.

Personligt holder jeg dog i højere grad af de spontane erindringer frem for de viljestyrede. Der er noget nærmest eventyrligt over, hvordan den sødlige duft fra Struer Brød, der sommetider lægger sig som en luftig dyne over byen, kan tage mig med på en nostalgisk rejse. Eller hvordan min barnlige sjæl vækkes til live, når efteråret melder sin ankomst og kastanjerne falder fra træerne. Jeg beder til, at glæden ved at befri en fin og blank kastanje fra dens pigbeklædte skal aldrig må

forlade mig. På samme måde beder jeg til, at jeg til evig tid vil rammes af den samme omfavnede følelse, når jeg lytter til Katie Meluas "Nine Million Bicycles". Jeg kan ikke huske første gang jeg hørte sangen, men min mor har fortalt, hvordan hun gik rundt med spæde mig på armen og vuggede mig i takt til Katie Meluas blide stemme, fløjten og den næsten anonyme violin i baggrunden. Jeg er overbevist om, at sangens melodi dengang flyttede ind i min krop som en permanent beroligende grundtone. Selvom jeg ikke selv husker det, så kan jeg mærke det, og det er på trods af alt ægte og livsbekræftende. Jeg tror som udgangspunkt, at det er vanskeligt at afgøre om en erindring er ægte eller ej. Uanset hvad, er følelsen, som erindringen frembringer, ægte, og denne følelse vil altid være ens egen. Når alt kommer til alt, tror jeg ikke det handler om, hvor vidt man kan stole på en erindring, men om hvordan man vælger at tolke den og dermed også lære af den.

Som lille blev jeg ofte beskrevet som sky og sensibel. Jeg var bange for næsten alt, nye steder, trafik, hunde og menneskemængder. Når jeg stod i kø, fik jeg altid at vide, at jeg skulle 'holde mig til'. Jeg har med tiden lært at bekymre mig mindre, og jeg har flere gange erfaret, at det jeg engang troede var farligt, i virkeligheden er ganske harmløst. Jeg genkalder særligt én episode, når jeg tænker på mine tidligere bekymringer.

Man kunne nemt rende rundt mellem hinanden i kvarteret, hvor jeg voksede op. Jeg havde været på besøg hos en mine venner, der boede et par gader væk. Den lå der bare, den stakkels fugleunge, da min far kom for at hente mig. Jeg hørte de voksne snakke, "ja, det er det bedste at gøre..." og "det vigtigste er, at det er smertefrit...". Min far forklarede mig hvad der skulle ske, og jeg spurgte, forblændet af min uskyldige og barnlige tankegang, om vi ikke bare kunne lægge den op i reden igen. Selvfølgelig kunne vi ikke det. Han løftede stenen og fugleungens desperate og hjælpeløse pippen stoppede brat. Jeg spurtede grædende og med en klump i halsen hjem til min mor. Klumpen i halsen voksede sig større, da jeg skulle falde i søvn. Jeg kunne ikke slippe tanken om, at min far skulle leve med at have aflivet en fugleunge. Alt andet fra denne dag fremstår som en tyk og ugennemsigtig tåge, og jeg er derfor ikke i stand til at koble erindringen sammen med hverken årstid eller alder.

Søren Kirkegaard skrev engang *"Erindringens Afpropning maa have gjemt det Oplevedes Duft inden den forsegles."* Jeg finder dette syn på erindringer yderst interessant, idet han hentyder til, at det ikke er oplevelsen i sig selv, men dens duft, der gemmes. At lagre en oplevelse gennem en duft kender jeg selv til. Når duften af lavendel rammer min næse, bliver jeg automatisk taget tilbage til sommerdage hos min morfar og mormor.

På grund af erindringens dynamiske natur skal de ikke ses som fuldstændige afspejlinger af fortiden, men derimod som små sprækker, der vidner om den del af livet, der tilhører sanserne. Der findes mange forskellige måder at anskue erindringernes formål, budskaber og anvendelsesmuligheder på. Sigmund Freud mente eksempelvis, at ubehagelige og fortrængte oplevelser, senere kunne vise sig som spontane erindringer. Erindringens væsen er generelt set et velbehandlet emne både inden for det litterære såvel som det naturvidenskabelige felt. Forfattere har gennem tiden formuleret forskellen mellem erindring og hukommelse, og litteraturen har efter min mening været med til at tydeliggøre dette skel. Hvis man ser på ordet 'erindring' i forhold til græsk mytologi, vil man blive ført i retning af de ni muser. De fleste mennesker kender til de ni muser, men langt færre har hørt om deres moder, Mnemosyne. Mnemosyne betyder på græsk 'erindringen', hvilket hun også er gudinde for. Mnemosyne var ikke en specielt dyrket gudinde i det antikke Grækenland. Dette kan dog ikke siges om erindringen, da denne dyrkes både bevidst og ubevidst over hele verden.

Erindringen er ikke kun tvetydig og uhåndgribelig i forhold til ordets definitive betydning, men også i selve erindringsoplevelsen. En erindring kan somme tider vise sig som et déjà-vu, der insinuerer, at et tidligere liv har fundet sted. Uanset, om man tror på denne tolkning eller ej, vidner den om, at den menneskelige fantasi og frie tankegang stadig eksisterer. Ydermere vidner dette om, at det at erindre sætter selve eksistensen til refleksion. Dermed vil jeg mene, at en erindring på trods af dens bånd til individet, har en fællesskabende virkning. Man kan blandt andet tale om kollektiv erindring i forhold til besættelsestiden eller efter Corona-nedlukningen. På trods af den kollektive erindrings eksistens er jeg dog overbevist om, at det er vanskeligt at sammenligne individuelle erindringer på tværs. Dette skyldes blandt andet det faktum, at det er et menneskeligt grundvilkår at have sig selv og sit sind med i alt hvad man foretager sig. Ud fra denne tankegang kan man sige, at erindringer dermed også påvirkes af refleksivitet, da selve erindringen er en del af det enkelte

menneske allerede idet den opstår. Når alt kommer til alt, kan man nok ikke tale om fejlagtige eller forkerte erindringer, og det er heller ikke væsentlig hvor vidt man kan stole på dem eller ej. Når nye erindringer får plads i arkivet, vil de måske til en vis grad altid være et resultat af alle tidligere erindringer.